

Friskolor har höjt kvaliteten

Den största politiska segern är när ens motståndare accepterar den position de tidigare bekämpat i en fråga av principiell vikt. Den typen av seger vann de borgerliga när den socialdemokratiska partikongressen beslöt att friskoleföretag – med vinst och utdelning – ska få finnas i Sverige även efter ett regeringsskifte.

Inriktningen från staten ska i stället vara att hårdare granska och kräva ”kvalitet”, lyder den nya S-linjen. Mycket bra. Men man får det att låta som om skärpt kvalitet i skolan är ett krav som först och främst behöver riktas mot friskolorna. Av två skäl är den tanken missriktad.

För det första beror fallet i resultat i den svenska skolan under de senaste årtiondena på politisk och byråkratisk felvandring. Socialdemokratin övergav sin stolta skoltradition från Tage Erlander och lät sig erövrans av flumtänkare på vänsterkanten. Betydelsen av ämneskunnande hos lärarna tonades ned. Mätning av resultat avskaffades.

Kunskaper nedvärderades. Läraryrket devalverades, även i relativ lönesättning. Bristen på ordning i den svenska skolan skrämde bort de bästa från att välja läraryrket. Lärarutbildningarna fylldes av elever som valt yrket i andra eller tredje hand. Själva utbildningen gjorde inte saken bättre. Skolverket gjorde allt för att fullborda förstörelseverket. Bland annat fick rektorer skarpa reprimander om de ingrep mot elever som förstörde arbetsmiljön för andra.

SKAM GÅR PÅ TORRA LAND när Skolverk och tidigare styrande politiker nu framställer sig som kvalitets skolans främsta värnare. I själva verket har friskolornas snabba tillväxt mest av allt berott på att så många föräldrar haft utomordentligt dåliga erfarenheter av den offentligt drivna skolan.

För det andra visar resultaten på prov som utförs samtidigt i Sveriges skolor att friskolor når bäst resultat, sett som helhet. Nyligen publicerade Skolverket resultaten av de nationella proven i kärnämnen genomförda i årskurs nio i grundskolan våren 2009. I ämnet svenska nådde 51 procent av eleverna i de kommunalt drivna skolorna något av toppbetygen VG/MVG, 63 procent av friskoleeleverna. I ämnet engelska fick 59 procent av eleverna i kommunala skolor VG eller MVG, 74 procent av eleverna i friskolor. I matematik var motsvarande andelar 38 procent för de kommu-

nala skolorna, 47 procent för friskolorna. Skillnaden i resultat är så stor att den inte kan förklaras av elevernas bakgrund; för övrigt söker sig många elever med skolproblem till friskolorna, i förhoppning om en lugnare skolmiljö.

ETT ANNAT NATIONELLT ”TEST” är DN:s Nutidsorientering. I höstas deltog 275 231 elever i hela 1 246 högstadieskolor. Eleverna i kommunala skolor fick i genomsnitt 11,9 poäng, eleverna i friskolor 13,8 poäng. Av de länsvinnande skolorna var

hela 67 procent friskolor (14 av 21), trots att bara 10 procent av grundskoleeleverna går i friskolor. Tre av de sju kommunala skolor som blev länsvinnare var för övrigt kommunala friskolor eller specialskolor.

Vi skriver ofta om skatter i dessa spalter. Men det är också viktigt att de skattepengar som tas in ger goda resultat för medborgarna – trygghet på gator och torg genom en väl fungerande polis, säkerhet för landet genom

ett försvar som inte bara är ett skal, god sjukvård som är tillgänglig, framgångsrik forskning, en skola som ger våra barn bästa tänkbara förutsättningar för sina liv.

ALLA STUDIER VISAR ATT den svenska skolans problem inte är brist på skattepengar, utan många år av felaktig skolpolitik. Friskolorna har gått i spetsen för en förändring, en uppräckning. Det vore klädsamt om ledande S-företrädare, i synnerhet, ville erkänna det dominerande kvalitetsproblem som utgörs av deras egen skolpolitik under lång tid. De nyfunna sällskapspartierna – V och MP – vill för övrigt avskaffa alla betyg i den svenska skolan.

Är detta en väg till kvalitet – att förbjuda lärarna att ens ta reda på vad eleverna lärt sig?

”...V och MP – vill för övrigt avskaffa alla betyg i den svenska skolan. Är detta en väg till kvalitet – att förbjuda lärarna att ens ta reda på vad eleverna lärt sig?”

Hans Bergström

Hans Bergström är docent i statsvetenskap och före detta chefredaktör för Dagens Nyheter. Han bor i USA.

